

BONUSLÄSNING UR OFFSIDE - «Den grå eminensen» om Nils Liedholm

Nils Liedholm gick bort på måndagen och sörjs i hela fotbollsvärlden, men framförallt i Sverige och Italien. Läs Olof Peronius dokument i Offside om en stor fotbollspersonlighet.

Publicerad den 6 november 2007 14:34

För publiken på San Siro och miljoner TV-tittare världen över är det 90 minuter som ska avgöra Seria A. För Nils Liedholm är det dessutom drygt 50 års personlig fotbollshistoria.

Text: Olof Peronius (Ur Offside 2005/06)

På en grön kulle utanför den norditalienska byn Cuccaro ligger det vittrappade trevåningshuset Villa Boemia. Soliga dagar som denna är luften fylld av fågelsång och Alperna väl synliga från vingårdens terrass. Inne i matsalen är förrätten till söndagsmiddagen serverad: salami, spenatquiche, gårdens egna vita vin? Det smakar utsökt, men godast är carpaccion, som fullkomligt smälter i munnen. Smaken av tunna skivor rå, mild kalvfilé, den finaste olivoljan och lövtunna flarn salt parmesanost är nästan överkligt god. Nils Liedholm, 83, sträcker sig med darrande händer efter en liten glasskål med svensk lingonsylt.

- Inte ska du ta lingon till carpaccion? Vänta åtminstone till huvudrätten, säger Gabriella.

- Låt honom ta dem nu, det är bättre än att han tar dem till pastan, invänder Carlo Liedholm.

Carlo är Nils Liedholms enda barn, Gabriella är Carlos fru. Vid bordet sitter även deras två söner Paolo och Andrea. I februari 2004 dog Nils fru, grevinnan Maria Lucia Gabotto di San Giovanni, »Nina«. På väggen bakom Nils Liedholm hänger en vapensköld från hennes högadliga släkt, som räknar sina anor från 900-talet.

Nils Liedholm tittar på sitt armbandsur medan den kroatiska hushållerskan Maria serverar huvudrätten. Bordssamtalet glider in på Sverige. Nils Liedholm har kvar sitt föräldrahem i Valdemarsvik på gränsen mellan Östergötland och Småland, och brukar åka dit med familjen varje sommar. Tillsammans med sin son Carlo jobbar han på att få ett av Milans pojklag till ungdomsturneringen som ska hållas i hans namn i födelseorten. I år blir dock resan inte av.

Sommaren 2004 drabbades han av ett slaganfall. Sedan dess sitter han i rullstol, eftersom hans balans har försämrats.

När maten dukats undan ringer telefonen. Nils Liedholm tittar på klockan. Carlo svarar, och får bruk för den svenska han lärde sig på egen hand för några år sedan. Han hämtar sin far och rullar fram honom till telefonen.

- Han som ringde spelade högerytter i Järnväsgatans Idrottsförening, säger Nils Liedholm när han pratat färdigt.

Den föreningen var han själv med om att starta i Valdemarsvik 1938.

Nils Liedholm har på sig en gul pikétröja med de olympiska ringarna på bröstet. Den har han fått för att han har vunnit olympiskt guld, 1948 i London.

Ytterligare ett decennium senare tog han som lagkapten silver i VM i Sverige, där han gjorde 1-0-målet i finalen mot Brasilien. Som proffs i Milan vann han den italienska ligan fyra gånger, varav de två sista som lagkapten.

Nils Liedholm tittar på klockan, för tredje gången på tio minuter.

- Nu börjar den snart.

Tre generationer Liedholm flyttar ut runt hörnet till TV-rummet. Nils Liedholms rullstol placeras närmast apparaten. Det är dags för Milan-Juventus, la supersfida, matchen som ska avgöra vem som vinner Serie A 2005.

Milan och Juventus ligger i delad serieledning på 76 poäng, med

tre omgångar kvar att spela. För att hitta en liknande uppgörelse mellan Italiens fotbollsjättar på seriens upplopp får man gå 32 år tillbaka i tiden.

Tränarna som ställs mot varandra, Milans Carlo Ancelotti och Juventus Fabio Capello, är Liedholms lärjungar, båda har haft honom som tränare och läromästare.

- Båda är mycket bra, väldigt duktiga och arbetsamma personer. Den största skillnaden är att Capello är hård i sin disciplin, medan Ancelotti, hehe, även om han skulle försöka vara hård, så skulle grabbarna bara skratta, säger Liedholm på sin utpräglade östgöt-ska.

I soffan bakom Nils sitter Carlo och hans två söner. Nils och äldsta barnbarnet Paolo hoppas att Milan ska vinna. Carlo och Nils andra barnbarn Andrea är mer neutrala: de har båda bultande rödgula Romahjärtan.

Uppmärksamheten kring matchen är enorm: den sänds i 180 länder för en potentiell publik på 1,5 miljard. Serie C-lag som spelar viktiga matcher samtidigt är rädda att även deras supportrar ska välja TV-soffan; Milanolaget Pro Sesto har gratis inträde på sin match. Svartabörsförsäljarna utanför Milans stadion San Siro ville ett dygn före matchstart ha 150 euro för de billigaste biljetterna, motsvarande 1 400 kronor. Carlo Liedholm har med stor möda ordnat biljetter åt ett par besökande Valdemarsviksbor.

I matchdagens Gazzetta dello Sport intervjuas Kurt Hamrin i sitt hem utanför Florens, eftersom han har spelat i både Juventus och Milan. »Min italienska är inte perfekt, som Nils Liedholms«, säger Hamrin. Intervjuaren protesterar och hävdar att Hamrins är betydligt bättre, och att han heller inte »skarvar som Liedholm«. Hamrin skrattar roat. »Liedholm var en stor spelare och en stor tränare. Han styrde även över journalisterna. Efter att ha vunnit lätt mot riktigt dåliga motståndare sa han allvarligt: ?Grabbar, vi har mött ett exceptionellt, fantastiskt starkt lag?. Alla motståndarna var jättestarka, på gränsen till oslagbara.«

Carlo Liedholm knäpper på betalkanalen Sky. Studion gästas av Zvonimir Boban och Gianluca Vialli, båda verbala på ett sätt som nästan inga svenska spelare är. Nils Liedholm är ett av undantagen: han har alltid en anekdot till hands, han är nyfiken och gillar att skoja. Fram tills för några år sedan, innan han började få svårt att hänga med i fotbollsshowernas uppskrivade tempo, anlätades han ständigt som expert på italiensk TV. Så även den 6 april 1997, då Milan med Boban i laget mötte ett Juventus som försvagats av att Vialli nyligen lämnat för Chelsea.

Liedholm fick se Milan förlora med 1-6 på hemmaplan. Han kom hem till vingården och blev förvånad när telefonen ringde mitt i natten. Rösten i andra änden var bekant: Franco Sensi, Romas ägare. Sensi hade sparkat lagets tränare Carlos Bianchi. Nu bad han Nils Liedholm ta Bianchis plats.

Den äldsta tränaren som någonsin hade lett ett serie A-lag var 69 år. Nils Liedholm var 74. Liedholm tackade ja, hans familj tyckte att det vore bra för honom att aktivera sig igen. För övrigt var det han själv som hade det gamla åldersrekordet.

»Farfar, Roma är ditt« skrek rubriken på La Gazzetta dello Sports förstasida. »?Lidas? är faktiskt född före Roma och har de senaste åren hållit på mer med vin än med fotboll«, skrev en mer skeptisk Corriere dello Sport.

Det var Liedholms fjärde sejour som Romatränare.

Milans ägare Silvio Berlusconi anländer till San Siros garage. Hans lag tog sig tursamt till final i Champions League fyra dagar tidigare, då laget med Sjevtsjenko ensam på topp lyckades begränsa förlustsiffrorna till 1-3 borta mot PSV Eindhoven. Resultatet var precis vad som behövdes - men en leende Berlusconi hotade efteråt att sparka tränaren Ancelotti om han någonsin spelade med bara en anfallare igen. Det var ett sådant där obehagligt skämt där ingen

visste hur mycket allvar som låg bakom.

Försnacket i studion bryts för en direktintervju medan Berlusconi går från bilen i San Siros garage till sin privata loge, omgiven av sina livvakter.

- Presidente, väntar Ni Er ett Milan med lika mycket tur som i Eindhoven?

- Det vore inte dumt, men jag hoppas att Milan tar kommandot på planen, till skillnad från i Eindhoven, svarar Berlusconi.

- Kommer Ancelotti att spela med två forwards?

- Det hoppas jag.

Carlo Liedholm skrattar gott i TV-soffan.

I TV-soffan småkivas Andrea och Paolo på bröders vis. På en byrå bredvid dem står ett inramat foto på Nils Liedholm och Silvio Berlusconi på var sin sida om påven Johannes Paulus II. När Nils Liedholm några år efter det mötet fyllde 80 ordnade Milans vicepresident Adriano Galliani en middag till hans ära på San Siro, med gamla vänner och kolleger. Efter ett tag dök en hemlig gäst upp: Silvio Berlusconi.

Banden mellan Liedholm och Berlusconi går tillbaka till den 5 februari 1950. Silvios far Luigi Berlusconi hade åkt till Turin för att se Milan möta Juventus.

Tidigare under säsongen hade Milan förlorat mot Juventus med 1-0 hemma på San Siro. Nils Liedholm, Gunnar Gren och IFK Norrköpings ungersk-svenske tränare Lajos Czeizler var nya i klubben där Gunnar Nordahl redan spelade. Klubben de kom till hade inte vunnit någonting sedan 1907. Lokalkonkurrenten Inter hade betydligt större publik. Nils Liedholm säger att svenskarna inte tänkte så mycket på vilka lag de mötte i början, »vi var inte så inne på det hela då, med vilka klubbar man mötte och vad de var värda ur publiksynpunkt«.

När »Gre-No-Li«, som den svenska anfallstrion börjat kallas, sprang ut på den våta planen i Turin märkte de snabbt att Juventus drog mycket folk. De söndagslediga Fiatarbetarna hurrade när dansken John Hansen sköt hemmalaget till ledning i den 12:e minuten. När Gunnar Nordahl kvitterade tre minuter senare förvandlades Milan. Luigi Berlusconi och de andra på läktaren såg Milan fullkomligt köra över Juventus. Tvåan gjordes av Gren, trean av Liedholm, fyran och femman av Nordahl. Till slut vann gästerna med 7-1. Resultatet var fullkomligt sensationellt med tanke på att de kommande serieegrarna Juventus hade seriens bästa försvar. Förlusten är de svartvitrandigas största genom tiderna. Dagen efter hade Gazzetta dello Sport en rubrik på felstavad svenska: »Det gor bra«.

Liedholm minns det inte längre, men i boken Il Ciclone Milan från 1992 säger han: »Berlusconi far berättade flera gånger för mig hur mycket den segern fortfarande betydde för honom.«

Sedan Gunnar Nordahl dog under en semesterresa på Sardinien 1995 återstår bara »Li« av »Gre-No-Li«. Nils Liedholm är gudfar till Gunnars son Thomas Nordahl, och han saknar fortfarande sin kamrat.

På TV:n sätter Pierluigi Collina pipan till munnen och blåser igång det som sägs vara hans sista riktigt stora match i Italien. Lagen känner på varandra. Milan rullar boll i egen backlinje: Nesta till Cafú, tillbaka till Nesta, vidare till Stam. Holländaren passar ut till Maldini, som elegant tunnlar en framrusande Camoranesi.

- Bravo Maldini! Inte illa för att vara så gammal, säger Carlo om 37-åringen.

Efter fem och en halv minut slår Kaká en av sina patenterade öppnande passningar. Ingen Milanspelare är med på det, och det är bara för Buffon i Juvemålet att plocka upp bollen.

Gianluigi Buffons släkting Lorenzo Buffon, också han målvakt, var en av Liedholms lagkamrater i början på 50-talet.

- De är lite lika faktiskt. Lorenzo var fysiskt formidabel, men fick träna väldigt hårt - han var ju så kraftig. Sen var han vänsterhänt -

det är ju inte så vanligt bland målvakter. En mycket fin pojk, säger Nils Liedholm. I Liedholm och Buffons lag spelade även Cesare Maldini, far till Paolo Maldini.

Nils Liedholm var redan 27 år när han kom till Milano. Ändå blev han kvar i Milans startelva i tolv år. Direkt efteråt blev han tränare för klubbens juniorer. Liedholm gick det italienska förbundets tränarutbildning i Coverciano utanför Florens och blev efter ett tag assisterande tränare. Som sådan var han med om Milans första Europacupfinalseger, mot Benfica i London 1963. Året därpå tog han över som A-lagstränare. I laget spelade fortfarande Cesare Maldini, men också Giovanni Trapattoni och Gianni Rivera. De två första blev med tiden italienska förbundskaptener. Rivera, uppväxt några mil från Liedholms vingård, blev förste italienare att tilldelas Guldbollen som Europas bästa fotbollsspelare.

Liedholms första år som tränare slutade med en andraplats, efter Helenio Herreras Inter. En godkänd inledning som fick ett abrupt slut året därpå, då han blev svårt sjuk i gulsot mot slutet av säsongen. När Liedholm blivit utskrivna från sjukhuset åtta månader senare upptäckte han till sin bestörtning att Milans president precis anställt en ny tränare. En arbetslös Nils Liedholm åkte hem till Valdemarsvik för att vila ut efter sjukdomen, som han fått av dåliga ostron. De svenska tidningarna skrev att Italiens klubbar stod i kö för att värva honom som tränare, och om vilka fantasiummor han skulle få. Alla miljoner kronor Liedholm redan tjänat sades ha gjort honom ekonomiskt oberoende.

Sanningen var att han efter sjukdomen upptäckte att han blivit blåst av den kamrer som skött hans pengar. Allt han sparat under 16 år i Italien var försvunnet. Hans hus hade övergått i bankens ägo, »då var kamrern ändå en Milanfantast« sa Liedholm när jag tog upp saken. »Men det där har jag aldrig tänkt på. Du påminde mig nu. Skulle man gå och tänka på sådana tråkiga saker - nej, det går inte. Då blir man ju negativ!«

Som de flesta mycket framgångsrika människor är Nils Liedholm på gränsen till maniskt optimistisk och har - med rätta - höga tankar om sig själv. Han berättar gärna och inlevelsefullt om sin spelarkarriär och om sina framgångsrika adepter. De få negativa händelserna han drabbats av minns han påfallande sällan.

Efter att ha blivit av med sina pengar var Nils Liedholm tvungen att snabbt hitta ett nytt tränarjobb. Under sitt besök i Sverige sa han att det troligen skulle bli i Napoli. På en presskonferens i Neapel meddelade klubben också att Liedholm var klar som ny tränare, även om han ännu inte hade skrivit under något kontrakt. Det blev inte så.

Istället tog sig Nils Liedholm an krislaget Verona, i botten av andradivisionen. Klubben hade pengar och en ny storslagen arena, men riskerade att åka ner i trean. Med Liedholm vid rodret lyckades laget undvika nedflyttning, och året därpå förde han dem till en andraplats och uppflyttning till högsta serien. Liedholm kom dock inte överens med Veronas president och lämnade klubben för Monza, där han genomförde en liknande räddningsaktion. Nils Liedholm fick rykte om sig att gilla utmaningar och att kunna få styr på krislag. Varese, nästa anhalt, var ett sådant: de hade tvingats sälja hela laget när de åkte ur Serie A. Liedholm satsade på klubbens ungdomar och lånade Roberto Bettega från Juventus bänk. Bettega gjorde 13 mål och Varese vann serien - Bettega blev sedermera legendarisk målskytt i Juventus, i dag är han en av de tre män som styr klubben.

Nils Liedholm var tillbaka i Serie A, där han även fick bliande världsmästarbacken Claudio Gentile till sitt lag och slutade nia. Framgången fick storlaget Fiorentina att anställa Liedholm. Han satsade som vanligt på ungdomar: från en serie D-klubb köptes Giancarlo Antognoni, kommande världsmästare och förmodligen Fiorentinas mest älskade spelare någonsin. Andra spelare som fick chansen var Nevio Scala, Tomas Broilins tränare i Parma, och Do-

menico Caso, sedermera Laziostränare.

I den 16:e minuten gör Milanen snabb kontrung. Bollen når Kaká på mittplan. Han ska precis slå en djupledspassning mot Sjevtjenko i straffområdet utkant när Juventus Nedved rutinerat faller honom.

Studerar man rörliga bilder på spelaren Nils Liedholm ligger det nära till hands att jämföra honom med just Kaká och Pavel Nedved. Brassan liknar honom till fysiken: lång och gänglig med ett långt löpsteg, men även till speluppfattningen och förmågan att hitta öppnande passningar. Tjecken Nedved blandar likt Liedholm elegans med grovjobb. Ingen av dem är dock den ledarfigur på planen som Liedholm var.

Av över 250 miljoner registrerade fotbollsspelare i världen tillhör de som springer runt på San Siros gräs den allra yppersta eliten. Den mest prestigefyllda utmärkelsen i fotbollsvärlden, tidningen France Footballs Guldboll, vanns senast av Milans Andrij Sjevtjenko. Året innan fick Juventus Pavel Nedved utmärkelsen. Förmodligen kommer Kaká att få den i framtiden, Alessandro Nesta och Paolo Maldini borde ha tilldelats priset för länge sedan. Dessa spelare är typiska för de två italienska toppklubbarna: seriösa och arbetsvilliga personer som håller en låg profil vid sidan av planen. Det är också typiskt för de senaste åren att fyra av dessa fem guldbollskandidater kommer från Milan - och att det ändå oftast är Juventus som vinner.

- Juventus är den finaste klubben kanske, säger Nils Liedholm. Framför allt när ägaren Agnelli levde. Han var en stilig herre, och sportivo, sportslig. De ville ju försöka få mig, Juventus. Men jag tyckte att jag inte kunde lämna Milan. Så jag stannade där hela min spelarkarriär. Bröderna Agnelli, de som ägde Fiat - de kom alltid fram, in i omklädningsrummet och hälsade på mig.

I den 19:e minuten gör Milan en snabb kontrung som startar redan i eget straffområde. Bollen går som ett snöre mellan Maldini, Cafú och Pirlo. Pirlo slår en 30-meters djupledspassning som en framstormande Sjevtjenko tar ner i steget framför Buffon.

- NU BLIR DET MÅL, ropar Carlo Liedholm.

I TV-soffan blir det tyst.

När Collina blåser av första halvlek kommenterar Nils Liedholm det han har sett.

- Milans försvar ser inte så bra ut som det brukar. Juventus är ju ofta bra på att hålla en ledning. Ändå spelar de inte defensivt - de håller bollen i spel och det blir farligt varje gång de kommer fram. Milan måste ta upp laget nu och börja spela offsidspel. De kommer aldrig över halva planen, nästan. De måste riskera mycket mer.

- Juventus är väldigt duktiga på att ställa om, ett-två-tre, passningarna går direkt. De dominerar alla zoner på planen. Så det har Cappello gjort bra, det där.

På TV:n vevas Trezeguets mål. Fransmannen rör sig mästertligt i straffområdet: ständiga tempoväxlingar och irrationella smärreelser i sidled gör att han hela tiden hittar utrymme mellan Milanförsvarens svar. Paolo Maldini är först på väg mot Trezeguet, men väljer sedan att gå mot Mauro Camoranesi som rusar mot bortre stolpen. Det gör att Milans målvakt Dida snabbt tvingas rusa ut mot Trezeguet. Liedholm suckar.

- Maldini måste ta den som är närmast målet. Högerförsvaret är ute. Då måste han? där lämnar han sin plats, såg du? Då blir det med detsamma en lucka där.

Fler höjdpunkter från matchen visas.

- Juventus vinner nästan alla närkamper. Det betyder väldigt mycket i en sådan här tät match, konstaterar Nils Liedholm.

Carlo slår på text-TV. Som inbiten Romasupporter undrar han hur det gått för »Lazie«, enligt sedvänjan där man vägrar att ta det riktiga namnet i sin mun.

- Hur går det för Roma? undrar Nils Liedholm.

- Roma leder med 1-0, svarar sonen.

När den andra halvleken ska börja går Juventus tränare Fabio Capello in ivrigt samspråkande med sin mittfältsgeneral Emerson. I Milan har en annan brasse, kantspelaren Serginho kommit in istället för Pirlo.

- Det var garanterat Berlusconi som ville ha in honom, säger Carlo framför TV:n.

Serginho har aldrig riktigt tagit en ordinarie plats i Milan, men finns alltid kvar i laget. Han sägs vara den italienska premiärministerns favoritspelare, och förmodligen har ingen vågat göra sig av med honom. På bröstet på Serginhos rödsvarta tröja, och på alla andra Milanspelare, sitter ett minne av Nils Liedholms andra period som tränare i klubben.

Efter fyra år i Roma fick Nils Liedholm åter chansen att träna Milan. Liedholm var i ropet sedan han tilldelats utmärkelsen *semi-natore d'oro* som Italiens bästa tränare 1975.

Juventusmålvakten Buffon har dock skurit av vinkeln så väl att ukrainaren visserligen tar sig förbi honom, men hamnar vid kortlinjen vid sidan av målet, dit Lilian Thuram hunnit. Juventusbacken stressar Sjevtjenko till att skjuta. Buffon står fortfarande upp och kan styra undan skottet utan större problem.

Nils Liedholm följer matchen koncentrerat utan att säga något, men när Milan en minut senare får frispark, 30 meter från mål, vänder han sig om och ler mot soffan. Jaap Stams frispark går i muren, som både står för nära och rusar fram innan skottet är avlossat.

Tolvåriga Andrea kommer glädjestrålade tillbaka från en av sina turer till text-TV:n i det intilliggande rummet.

- Roma har tagit ledningen.

- Vem gjorde målet? undrar Nils Liedholm.

- Cassano, svarar Andrea Liedholm.

Roma kan ta sin första seger sedan Bruno Conti tog över som tränare, något som skulle ta dem till säker mark. Säsongen har varit klubbens sämsta på många år.

I november 1973 tog Nils Liedholm över storlaget Roma, sist i tabellen. Tre månader senare lät han 19-åriga vänsteryttern Bruno Conti debutera. Även han blev så småningom världsmästare och en symbol för Roma. I april i år fick Nils Liedholm ett telefonsamtal från Conti. Han hade mycket framgångsrikt byggt upp Romas ungdomsarbete under många år, och nu blivit ombedd att ta över tränarsysslan för resten av säsongen. Conti frågade Liedholm om han skulle ta jobbet. Liedholm rådde Conti att tacka ja. »Det viktiga, sa jag, är att du kommer in i det hela - sen går det bra. Huvudsaken är att man är inne i ringen.«

Som spelare fick Nils Liedholm smeknamnet *Il Conte*, Greven - syftande på hans elegans på och vid sidan av planen. Att han sedan träffade en äkta grevinna förstärkte bilden. I Rom ändrades namnet till *Il Barone*, eftersom »baronen« är den som styr och ställer på de stora lantegendomarna i Syditalien.

I den 27:e minuten slår Cafú ett inlägg mot Juventus straffområde. Fabio Cannavaro nickar undan bollen till Stephan Appiah, som snabbt lyfter ut den till vänsterkanten, dit Cafú ännu inte hunnit tillbaka. Pavel Nedved hinner få en fot på bollen innan en vilt glid-tacklande Alessandro Nesta bryskt kapar honom. Eftersom bollen går mot Juventusspelaren Alessandro Del Piero låter domare Collina spelet gå vidare. Gennaro Gattuso rusar hemåt, men Del Piero dribblar av honom, först en, sedan två gånger. Del Piero slår ett inlägg, som den ettrige Gattuso trots allt lyckas få en fot på. Bollen flyger upp i luften. Del Piero slänger sig baklänges och träffar den med en cykelspark som går in mot straffområdet. En framstormande David Trezeguet har inga som helst problem att nicka in 1-0 till Juventus.

Som vanligt när Liedholm kom till en ny klubb befann sig hans

arbetsgivare i kris. Milan hade klarat sig kvar i högsta serien med hjälp av målskillnad. Återigen satsade Liedholm på ungdomar. En av dem som fick debutera var 17-åriga försvarsspelaren Franco Baresi, därefter given i laget och senare utsedd till 1900-talets bästa spelare i Italien. I laget fanns också den rutinerade mittfältaren Fabio Capello som köpts från Juventus. I januari i år bad dagstidningen *Repubblica* Capello nämna en enda tränare som lärt honom något. »Liedholm«, svarade Fabio Capello. »Vid 30 års ålder trodde jag att jag var fullärd, men med honom blev jag bättre. Jag har lärt mig mycket av honom.«

Första året blev Milan fyra. Året därpå ledde Liedholm Milan till klubbens tionde ligaseger, kallad *La Stella*, efter stjärnan som laget nu fick sätta på bröstet. Det hade gått trettio år sedan Nils Liedholm anlände till klubben för första gången. Under rubriken »Liedholms mästerverk« skrev den Milanskeptiska *Turintidningen* *Tuttosport*:

»Kanske är inte Liedholm medveten om det, men när han pratar om sina bedrifter tittar spelarna menande på varandra och himlar med ögonen. De lyssnar på de fantastiska saker han berättar om sig själv och sin bakgrund som storstjärna. Alltid är han den bästa, den mest beundrade, den mest applåderade. Men denna gång ger vi honom en applåd som är på riktigt, äkta och ärligt menad. I framtiden behöver hans adepter inte känna sig generade: en stor del av den *La Stella* som Milan berikats med kommer från den här svensken som har bringat lugn i en miljö tidigare dominerad av gruppbildningar och gerillakrig. Milan under Liedholm har vunnit med leenden på läpparna.«

Nils Liedholm var 57 år. Han gick till klubbens president Felice Colombo och begärde ett treårskontrakt, sedan planerade han att dra sig tillbaka. Colombo vägrade att ge Liedholm ett så långt kontrakt.

Nils Liedholm pratade istället med en gammal vän i Rom, Dino Viola, mångårig styrelseledamot i Roma. Viola hade erbjudits att ta över som president i klubben, och gått med på det under förutsättning att Liedholm blev tränare. Det gjorde han, och Viola gav den numera italianiserade svensken ett treårskontrakt.

Som Milantränare hade Liedholm skickat en scout till serie C-klubben Parma, för att spana på den unge mittfältaren Carlo Ancelotti. Spionen var inte särskilt imponerad, men nu äkte Nils Liedholm själv till Parma för att ta sig en titt. På Ennio Tardinis läktare väckte han stor uppståndelse och fick skriva autografer till stora delar av publiken. Liedholm var nöjd med vad han fick se - nog var 20-åriga Ancelotti en man för det storlag han tänkte bygga. Efter matchen blev Liedholm bjuden på middag hemma i familjen Ancelottis bondgård i byn Reggiolo.

- Jag minns *la nonna*, farmor i huset. Hon var väl 80 år - men hon skötte allt, genom att ge blickar vid bordet. Så här riktigt, säger Liedholm och blänger med ögonen.

Han brister ut i skratt.

- Jodå. Ancelotti, han var snäll, och farmorn, hon styrde allt. Han var väluppfostrad och lydde farmor, eller om det var mormor - och då förstod jag att det gick att göra en fotbollsspelare av honom - han skulle lyda sin tränare också.

Matchen går igång. Liedholm tittar koncentrerat. Juventus italienska argentinare Camoranesi fallt och blir liggande skadad på mittplan, utan att Collina blåser. I början på säsongen gav Fabio Capello sitt lag order om att inte spela ut bollen till inkast i sådana lägen, utan fortsätta att spela tills domaren blåser av. Även Milan och Ancelotti ser nu ut att följa detta råd, Serginho lyfter obekymrat en 35-meterspassning mot Sjevtjenko. »Sjeva« låter bollen studsas en gång och slår den med höger utsida mot en framrusande Inzaghi, som sätter foten till bollen. Buffon, som rusat ut ur Juventusmålet,

får den på sig. Bollen studsar tillbaka - på Inzaghi - och går i en konstig båge långsamt mot mål. Filippo Inzaghi och en vilt spurtande Gianluca Zambrotta kastar sig framåt likt två hundrameterslöpare som viker fram överkroppen vid målgången. Inzaghi är lite ur balans, så Juventusspelaren hinner före - och räddar på mållinjen. Båda spelarna åker in i stolpen, och Inzaghi ser om möjligt ännu ledsnare ut än vanligt.

I TV-soffan gapskrattar Andrea Liedholm åt Inzaghis klantighet. - Varför skrattar du, sei Juventino? frågar Nils Liedholm indignerat.

Barnbarnet förklarar att han inte alls håller på Juventus men att det såg så dräpligt ut, och att just Inzaghi ofta ser rolig ut.

TV:n visar Milans VD Adriano Galliani, som rusat upp i fast förvisning om att det skulle bli mål. Han får gå och sätta sig på bänken med händerna över den svettiga flinten. Buffon kramar om Zambrotta. Camoranesi linkar av planen för gott.

- Zambrotta gjorde det bra, han stängde igen ytan, säger Nils.

När det gällde att stänga till ytor på Romas mittfält litade Liedholm på slitvargarna Ancelotti och di Bartolomei. I Bruno Conti hade han en teknisk ytter som ständigt utmanade sina motståndare och på topp fanns skyttekungen Pruzzo - »de två tokgubbarna«, karakteriserar Liedholm med ett skratt.

För att lyfta laget ett snäpp till ville Liedholm ha en spelare av yppersta världsklass: den brasilianska storsjärnan Zico. Till sin besvikelse tvingades han acceptera att Roma inte hade råd. Nils Liedholms son Carlo var då i 20-årsåldern och väldigt fotbollsinresserad. Han hade hört talas om en mittfältare som utnämns till den brasilianska ligans bästa spelare två år i rad, utan att få chansen i landslaget. Carlo Liedholm såg till att få videoupptagningar från hans klubb Internationals matcher, och upptäckte att Falcão, som den blonde brassen hette, inte levde upp till stereotypen av en brasiliansk spelare. Falcão kunde visserligen slå tunnlår och klacksparkar, men i grunden var han en lagspelare med en enorm vinnarskalle. Nils Liedholm blev snabbt övertygad om att han var den spelartyp Roma behövde, och övertalade Viola att köpa honom.

För att spesta laget ytterligare försökte Liedholm även köpa Torbjörn Nilsson från IFK Göteborg. Förgäves.

Första säsongen, 1979/80, slutade Roma sju i ligan. Laget vann istället italienska cupen, en stor framgång som upprepades året därpå, då de slutade tvåa i ligan. Under den här tiden genomförde Nils Liedholm en smärre revolution inom italiensk fotboll: han införde zonspel. Andra tränare hade experimenterat med detta tidigare, men ingen hade gjort det konsekvent. Liedholm övergav den traditionella man-man-markeringen med libero för att satsa på en, för dåtidens Italien, hejdlöst offensiv fotboll. Det sorglösa spelet och Romas livliga publik fick laget att framstå som en färgrik sydamerikansk enklav i det rigida catenaccio-Italien. Liedholm minns: »I början var spelarna, och speciellt tidningarna, rätt skeptiska. Jag struntade i kritiken. Till spelarna sa jag: ?När ni får barnbarn, som säger: ?farfar, hur spelade du?? kan ni väl inte svara att ni följde en annan kille hack i häl hela karriären!? Sedan när det blev resultat - och vackert spel - då var alla nöjda«.

1982 slutade Liedholms Roma trea i tabellen. Efter tre år med Liedholm hade laget tagit två cupguld och två mästerskapsmedaljer. Liedholms kontrakt förlängdes och Romas spel stämde allt bättre, laget låg i konstant serieledning.

I samma veva som Nils Liedholm fyllde 60 slog Roma ut IFK Norrköping - det lag han lämnat 1949 - ur Uefacupen. I januari kom Benficas 35-årige tränare Sven-Göran Eriksson till Rom för att studera sina kommande kvartfinalmotståndare. Nils Liedholm tog med sin kollega till Romas träningsanläggning Trigoria, på match mot Cagliari och på restaurang där de pratade fotboll och njöt av god mat till Liedholms egna vin. Därefter bar det av till »Direkt med Liedholm«, TV-programmet där allmänheten kunde

ställa frågor till Nils Liedholm. När Roma åkte ut mot Erikssons Benfica två månader senare såg Roma det nästan som en befrielse. Det stora målet var att vinna ligan.

I maj 1983 säkrade Roma seriesegern borta mot Genoa. Carlo och Nils fru »Nina« hade i hemlighet tryckt upp specialgjorda etiketter till Liedholms mousserande vin Raggio di Luna. Nils Liedholm kunde sålunda fira Romas andra scudetto genom tiderna med egen skumpa, märkt »Roma italienska mästare 1983«. Det var 41 år sedan sist, och firandet i Rom blev extatiskt. På Cirkus Maximus samlades hundratusentals Romafans för att höra Grazie Roma, Antonelli Vendettis nykomponerade kärlekssång till Liedholms lag och staden med samma namn. Den berömde skådespelaren och ateisten Vittorio Gassman utbrast: »Denna scudetto är ett av de slutgiltiga och mest precisa bevisen på Guds existens.« Nils Liedholm själv fick leva på bunkrad mat, eftersom han inte vågade lämna sin lägenhet vid Tibern på en hel vecka. När glädjeyran mattats något fick han och hans spelare audiens hos påven Johannes Paulus II. »Nils Liedholm är ett föredöme för den italienska nationen«, började påvens korta anförande.

Johannes Paulus var den tredje påven Liedholm skakat hand med. En av de andra, Paulus VI var fotbollsinresserad ärkebiskop i Milano när Liedholm spelade i Milan. Nils Liedholm: »Han skrattade när vi träffades i Vatikanen. ?Jaså, nu ses vi här?, sa han.«

Året efter ligasegern stod Liedholms lagbygge i sin fulla prakt. Efter ett misslyckat försök att värva brassen Socrates köptes den landsman Toninho Cerezo, på inrådan av Falcão. Brasseduon gjorde stora ögon när Roma mötte IFK Göteborg i Europacupen, och Liedholm tog med laget på ishockeymatch mellan Västra Frölunda och Färjestad.

Roma förlorade på Ullevi, men hade redan vunnit med 3-0 hemma. Laget tog sig ända till finalen, som passande nog skulle spelas på Stadio Olimpico i Rom. Motståndarna var Liverpool, med storspelare som Graeme Souness, Ian Rush och Phil Neal. Den sistnämnda gjorde matchens första mål, omdiskuterat eftersom Romas målvakt Tancredi blev fullt tacklad i momentet tidigare. Roma kvitterade, men förlorade senare på straffar. I ligan blev Roma tvåa, och Nils Liedholm lyckades även föra sitt lag till en tredje seger i italienska cupen.

Under hela året ryktades det att Liedholm tänkte lämna klubben efter säsongen. »Resta Barone«, stanna Baronen, var en av årets populäraste ramsor på Olimpico. Dino Viola försökte övertala Romas framgångsrikaste tränare genom tiderna att stanna, men Liedholm hade bestämt sig: nu fick det vara slut på långpendlandet från vingården utanför Milano. Som ny tränare ville Viola ha en utlänning, helst Ernst Happel eller Bobby Robson.

Liedholm föreslog Sven-Göran Eriksson. Så blev det.

I den 65:e minuten fällt Pavel Nedved av Gennaro Gattuso. Juventus tilldöms frispark, 32 meter från Milans mål. Emerson lyfter in frisparken i straffområdet. Alessandro del Piero, 173 centimeter över havet, når bollen med pannan före Jaap Stam, 191 centimeter lång. Del Pieros hårda nick går i ribban. David Trezeguet är som vanligt på rätt plats för returen men hinner inte reagera snabbt nog för att få en riktig träff. Juventus-tränaren Fabio Capello sätter upp händerna på huvudet. »Figlio di puttana!« svär han med hårt spända käkmuskler, samtidigt som Paolo Maldini rensar undan.

1984 återvände Nils Liedholm, återigen utsedd till Italiens bästa tränare, till Milan, som inte längre var något storlag. Kort efter att Liedholm lämnade klubben förra gången åkte Milans president Colombo i fängelse och klubben tvångsnedflyttades till serie B på grund av en stor muthärva. Förhoppningarna på Liedholm var inte bara att han skulle göra Milan till ett stabilt serie A-lag, utan också ta dem tillbaka till toppen. Problemet var att klubben var svårt skuldsatt. Första året slutade med en femteplats. Viktigare var

det som hände i bortamatchen mot Udinese den 20 januari 1985: Liedholm lät den 16-åriga mittbacken Paolo Maldini debutera.

- Jag hade ju spelat med hans pappa Cesare, så jag förstod att han fått många goda råd av honom. Så blev en av våra spelare justerad i början av matchen. Då

sa jag: »klä om dig!«; alltså »ta av dig överallan!«

»Jag???« sa han.

Vid sidan av plan var situationen fortfarande kaotisk. »Guissy« Farina, Milans president, jagades allt intensivare av skattmasen, banker och arga fans. Till slut flydde han till Sydamerika. Räddningen kom från himlen. Nils Liedholm ledde träningen på Milanello, tillsammans med sin assisterande tränare Fabio Capello. Plötsligt avbröts instruktionerna av smattret från en blåvit Augusta 109-helikopter. Ut klev Silvio Berlusconi, tillsammans med sin närmaste man Adriano Galliani och sin son Piersilvio. Under middagen som följde delade den nye ägaren Berlusconi ut en silverbägare av märket Cartier till var och en av spelarna. Därefter meddelade han sitt första köp: Romas back Dario Bonetti.

Liedholm kommer ihåg att han såg en ung Silvio Berlusconi spela i ett mindre lag. »Han var center, kvick som attan.«

Plötsligt behövde Liedholm bara peka på de spelare han ville ha, så öppnade mediemogulen Berlusconi plånboken. På Milans gamla arena samlades tiotusen supportrar för att ta emot nyförvärven. Ur gigantiska högtalare dånade Wagners Valkyriernas dans. Tre nya helikoptrar landade på planen och ur dem steg toppspelarna Daniele Massaro, Giovanni Galli, Guiseppe Galderisi, Roberto Donadoni och Dario Bonetti. Det var en ny tid, där produkten Milan skulle säljas med metoder från Hollywood. Bisarrt nog var musiken samma som spelades från en helikopter i filmen Apocalypse Now när en vietnamesisk by bombades till stenåldern.

Milan blev världens första fotbollsklubb att skötas som ett företag, som klart uttalade att man var en del av underhållningsindustrin. »Berlusconi var faktiskt Milanfantast, men? att han köpte Milan, det gjorde han för att han visste att det kunde vara bra för hans affärer, om han höll på rätt lag«, menar Nils Liedholm.

Med hjälp av massiva reklamkampanjer i Berlusconi's egna TV-kanaler Canale 5 och Italia 1 sålde klubben 60 000 årskort. På plan levde laget Milan inte upp till klubbens nya glamorösa rykte. Rösterna höjdes för att Nils Liedholm var problemet, att han tillhörde en förgången generation. För första gången i sin karriär var han inte odelat älskad av publiken, allt fler krävde att han skulle lämna klubben. Vid en match mot Sampdoria missade nyförvärvet Galderisi en straff. Då kastade någon i publiken en sten mot Liedholm som krossade plexiglaset i tränarbåset. Det var droppen som fick honom att säga upp sig.

I dag minns Nils Liedholm inte denna episod. Men han kommer ihåg vem han föreslog att Berlusconi skulle satsa på som sin egen ersättare: Fabio Capello.

Resultatmässigt blev denna tid i Milan alltså ingen succé för Liedholm, men grunden var lagd för det lag som under de kommande åren skulle bli bäst i världen. Starkt bidragande blev två holländare som Liedholm hade pekat ut: Ruud Gullit och Marco van Basten.

- Roma ligger under med 2-1, rapporterar barnbarnet Paolo från text-TV-världen.

- Va? Har de gjort mål? frågar Nils Liedholm.

- DE LIGGER UNDER, svarar Paolo och Carlo i kör.

Andrea ser olycklig ut.

- Han är Romafantast, han blir så ledsen när det går dåligt för dem. Jag var i Roma då det var den åldern på honom att man väljer lag, förklarar Nils.

Efter att ha fortsatt säsongen ut som teknisk direktör i Milan, återvände Nils Liedholm till Roma för två säsonger. När Milan möter Roma är det inte helt lätt för honom att veta vem han ska heja på.

- Det är svårt vet du. Milansupportrarna ser man bara på matcherna. Invece, Roma - de följer laget hela veckan. Och då undrade vi som bor här uppe vet du: är det ingen som jobbar i Rom?

Med spelare som Ancelotti, Pruzzo, Boniek, Völler och Giannini blev Liedholms Roma trea och sedan sju. Därefter slutade Nils Liedholm för att leva pensionärliv på vingården resten av sitt liv. Det varade i två och ett halvt år, innan Verona för andra gången kallade på Liedholm för att ta sig ur ett akut läge. Han var lagets tredje tränare för säsongen och denna gång lyckades han inte rädda klubben från att åka ur. Liedholm återvände till sina vinodlingar efter säsongens slut.

Fyra år senare, 1997, kom så det nattliga samtalet från Romas president Sensi. 74-åriga Liedholm tog sig an en ny generation spelare: Thern, Totti, Aldair och Delvecchio. När säsongen var slut valdes Nils Liedholm till styrelseledamot och rådgivare till Franco Sensi.

- Cafú, honom rådde jag klubben att köpa, säger Liedholm.

Emerson dyker upp i närbild på TV:n. Han köptes också av Roma efter att Liedholm föreslagit honom, berättar han.

- Han spelade i ett tyskt lag då, jag följde honom ganska länge på television. Jag tyckte att han skulle vara en perfekt mittfältare för laget, men Roma hade inte så mycket pengar då. Så de köpte honom först senare, säger Liedholm utan att vända sig från TV:n.

En tredje värvning som Liedholm ville att Roma skulle göra var Zlatan Ibrahimovic, som han hade

fått rapporter om från Sverige. Det var nästan ett år före Ibrahimovics övergång till Ajax. Men Romapresidenten Sensi hörde rapporter om att Zlatan var odisciplinerad och tappade intresset. Det gjorde dock inte dåvarande Romatränaren Fabio Capello som fick honom till Juventus några år senare.

Med Capello vann Roma sin tredje scudetto 2001. Efter det drog sig 80-åriga Liedholm tillbaka från toppfotbollen.

Som en sista tjänst till Milan, klubben som först tog honom till Italien, skrev Nils Liedholm ett brev till sin gamla spelare Ariedo Braidia, värvningsansvarig i Milan. Roma ville föryngra sitt lag och en av dem som var på väg bort var Cafú. Liedholm förklarade för Braidia att brassen fortfarande var i en formidabel fysisk form och att han sannolikt skulle hålla toppklass i ytterligare några år. Milan värvade.

- Det är slutminut, kanske för hela mästerskapet, säger kommentatorn på TV:n.

Matchen Milan-Juventus är inne i sin tredje övertidsminut. Collina tittar på sin klocka. Han låter Milan ta sin hörna, kanske matchens sista chans. Cafú springer ut till hörnflaggan. TV-kameran zoomar in Ancelottis bruna ögon.

- När man sitter på bänken mår man nästan illa i sådana lägen, säger Nils Liedholm. Ancelotti håller på att förlora med 1-0, och i hans ögon ser man att han tänker: »Kommer jag att få sparken?«

- Si, si, ropar Paolo, när Rui Costa får en sista chans på hörnan.

- Nänänä, säger Nils.

- Vad hände, frågar Andrea från text-TV-rummet.

- Si, si niente. Det var inget, svarar Paolo.

- Och där slutar matchen, och kanske även hela serien, säger TV-kommentatorn.

Nils Liedholm får in en kopp kaffesubstitut, gjort på råg - »det drack vi under kriget«. Han sitter tyst kvar i rullstolen medan eftersnacket går på TV:n.

- Då har vi sett den matchen, säger han till slut.

- Vill du vila? frågar Carlo, som kommit tillbaka.

- Si, svarar Nils Liedholm.